

TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA MEHMONXONALAR FAOLIYATINI TASHKIL ETISH

¹Allaberganova Gulshoda

SamISI TFT 422- guruh talabasi

²G.R.Tursunova

Ilmiy rahbar: SamISI Turizm kafedrası

dotsenti v.b. tursunovaguli1703@gmail.com

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7982028>

ARTICLE INFO

Received: 22th May 2023

Accepted: 28th May 2023

Online: 29th May 2023

KEY WORDS

Mehmonxona, turistik xizmatlar, antiqa mehmonxonalar va ularning turlari, Navoiy va Samarqand viloyatlari turizm statistik ma'lumotlar.

ABSTRACT

Ushbu maqolada turizm sohasida mehmonxonalar xizmatlari, turlari, ular bo'yicha statistik ma'lumotlar, dam olish maskanlari va antiqa mehmonxonalar, Navoiy va Samarqand viloyatlarida turistlar tashrifi va mehmonxonalar statistikasi haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Turizm bu - milliy iqtisodiyotga ko'p foyda keltiradigan sohalardan biri hisoblanadi. Mamlakatimizda turistlar oqimining ko'payishi esa albatta, ularga ko'rsatiladigan xizmatlarning sifat darajasi va reklamasi bilan baholanadi. Respublikamizda so'nggi yillarda mehmonxona va turistik xizmatlariga shu jumladan, mehmondo'stlik sanoatiga bo'lgan qiziqish oshib bormoqda.

Mehmonxona xizmatlari bu - turizm sohasining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri. Barchamizga ma'lumki, turist xorijga qanday maqsad bilan bormasin, birinchi navbatda o'zining xavfsiz joylashuviga ya'ni, mehmonxona va uning sharoitlariga katta e'tibor qaratadi. Shuni inobatga olib, mehmonxona biznesi bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlar kelayotgan turistlarni jalb qilish maqsadida juda qulay sharoitlarga ega, shu bilan birga g'aroyib va noodatiy mehmonxonalarni qurishga harakat qilishadi.

Bugungi kunga kelib, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 - yil 14 - iyuldagi «Mehmonxona sohasiga qo'shimcha investitsiyalar jalb etish chora - tadbirlari to'g'risida»gi qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018- yil 24- noyabrdagi «Mehmonxona biznesini jadal rivojlantirishga doir qo'shimcha chora - tadbirlar to'g'risida»gi qarorlari bu soha rivojida ulkan muvaffaqiyat sanaladi. Ushbu qarorlar asosida Respublikamiz hududida, shuningdek, viloyat va tumanlarda xalqaro toifadagi mehmonxonalar, oilaviy mehmon uylari va boshqa joylashtirish xizmatlari bo'yicha inshootlar qurilib o'z faoliyatini olib bormoqda.

2022 - yilda Samarqandga 152 ta davlatdan 1,2 mln. nafar xorijiy va 4,2 mln. nafar mahalliy turistlar sayohatni amalga oshirgan bo'lib, bundan turistik xizmatlar eksporti 197,6 mln. dollarni tashkil etdi. Ma'lumotlarni quyidagi 1-jadval misolida ko'radigan bo'lsak, 2019 yilda mahalliy turistlar 2,5 mln. bo'lsa, xorijiy turistlar 560 mingni tashkil etgan.

1-jadval

Mahalliy va xorijiy turistlarning tashrifi (ming kishi)							
2019 - yil		2020 - yil		2021 - yil		2022 - yil	
mahalliy	xorijiy	mahalliy	xorijiy	mahalliy	xorijiy	mahalliy	xorijiy
2 560	560	581,2	52	1 943,4	119	4 247	1 204,2

Ushbu statistik ma'lumotlarni davom ettirib, joriy yilning birgina yanvar – mart oylarida 269 ming nafar xorijiy hamda 814 ming nafar mahalliy sayyohlar tashrifini aytish mumkin.

Hozirgi kunda turistlarning Samarqandda o'rtacha qolish vaqti 2,7 kunni (1 kunlik harajati 65-250 AQSH dollar) tashkil etmoqda.

Samarqandda joylashtirish vositalarining turlarini tasniflaganimizda asosan mehmonxonalarining soni va o'rinlari yuqori ekanligini ko'rishimiz mumkin. Jumladan, hozirda faoliyat olib borayotgan mehmonxonalar 158 ta bo'lib, o'rinlar soni 11008 tani, xostellar soni 62 ta va o'rinlar soni 1608 tani, mehmon uylari soni esa 319 ta, o'rinlar soni 2978 tani aytish mumkin.

Shuni alohida aytish mumkinki, birgina 2022 - yilda 148 ta (*nomerlar soni 3 504 ta, o'rinlar soni 9 219 ta*) mehmonxona, hostel va mehmon uylari tashkil etildi.

Yanvar – mart oylarida esa 4 ta (*258 ta o'rin*) mehmonxona, 10 ta (*253 ta o'rin*) hostel va 11 ta (*110 ta o'rin*) oilaviy mehmon uylari foydalanishga topshirildi.

Bundan tashqari turistlarga xizmat ko'rsatish salohiyati ham tobora ortib borayotganligini 2- jadval misolida ko'rish mumkin.

2-jadval

Turistlarga xizmatlar ko'rsatish salohiyati							
Gid ekskursovod		Avtotransport vositalari		Axborot markazlari		Ovqatlanish joylari	
2022 y.	2023 y. bashorat	2022 y.	2023 y. bashorat	2022 y.	2023 y. bashorat	2022 y.	2023 y. bashorat
410 ta	470 ta	144 ta	174 ta	15 ta	18 ta	1109 ta	1500 ta

2 - jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2022 - yilda 410 ta gid - ekskursovod, 144 ta avtotransport vositalari, 15 ta axborot markazlari va 1109 ta ovqatlantirish korxonalari turistlarga o'z xizmatlarini ko'rsatganligini bilishimiz mumkin¹.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning 2019 - yil 5-yanvardagi «Mehmonxona xo'jaligi faoliyatini yanada rivojlantirish uchun qulay shart - sharoitlar yaratish chora - tadbirlari to'g'risida»gi Qarori asosida investorlarga yangi turdagi mehmonxonalar qurish va uni jihozlash uchun subsidiya ajratish hamda qisman moliyalashtirish uchun davlat budjetidan mablag' ajratish to'g'risida Farmon berilgan. Ushbu farmondan kelib chiqib aytish joizki, turizm sohasida mehmonxona faoliyati ancha rivojlanib bormoqda.

Hozirgi kunda O'zbekistonda turistlar oqimini yanada oshirish va ko'proq jalb qilish maqsadida barcha viloyatlarda va tumanlarda turli dam olish maskanlari, mehmon

¹ Samarqand viloyati Turizm va madaniy meros boshqarmasi ma'lumotlari

uyllari, davolanish sanatoriyalari qurilib, foydalanishga topshirilmoqda. Masalan, joriy yilda Prezidentimizning qarori asosida Navoiy viloyatining Nurota, Qiziltepa, Xatirchi tumanlarida turizm salohiyatini o'rganish, turistlarga xizmat ko'rsatish darajasini bilish bo'yicha tadqiqot ishlari olib borildi. Navoiy viloyatining dam olish maskanlariga 2021 - 2022 yillar davomida tashrif buyurgan turistlar oqimini quyidagi 3- jadvalda ko'rib chiqishimiz mumkin.

3-jadval

Mahalliy va xorijiy turistlar tashrifi (ming kishi)				
Hududlar	Mahalliy		Xorijiy	
	2021-yil	2022-yil	2021-yil	2022-yil
Jami	522	992	900	26 201
Navoiy shahri	41	86	1 400	5 234
Karmana tumani	35	54	460	3 854
Xatirchi tumani	48	179	520	1 560
Nurota tumani	295	498	3 535	8 954
Qiziltepa tumani	42	58	465	1 920

Albatta, Navoiy viloyatida chet ellik turistlarning tomosha qilishga arzigulik diqqatga sazavor joylari va dam olishlari uchun yetarli sharoitga ega mehmon uylari, mehmonxonalari ancha ko'p. Shuningdek, Navoiy shahrining o'zida turistlarga ko'rsatiladigan barcha xizmat turlari, standart darajadagi 5 yulduzli, 4 yulduzli va 3 yulduzli mehmonxonalar, restoranlar, transtport xizmatlari va boshqa xizmat turlari ham juda yaxshi yo'lga qo'yilgan. Viloyatda mehmonxonalarning umumiy soni 180 ta bo'lib, nomerlar soni 2458 tani va o'rinlar soni 5847 tani tashil etadi. Bundan tashqari yaqin yillar ichida viloyatda 29 ta mehmonxona (nomerlar soni 1 253 ta, o'rinlar soni 2 678ta), 91 ta mehmon uylari (nomerlar soni 292 ta, o'rinlar soni 859 ta), 32 ta hostellar (nomerlar soni 421 ta, o'rinlar soni 1052 ta) va 12 dan ortiq dam olish maskanlari (554 o'rinli) foydalanishga topshirilgan.

Navoiy viloyatining joylashtirish vositalari to'g'risidagi ma'lumot quyidagi 4-jadvalda keltirib o'tilgan².

4-jadval

Mehmonxonalar va ular joylashgan hududlar to'g'risida ma'lumot		
Hududlar	Mehmonxonalar soni	O'rinlar soni
Navoiy shahri	18 ta	1993
Nurota tumani	1 ta	50
Karmana tumani	4 ta	380
Zarafshon tumani	4 ta	200
Qiziltepa tumani	2 ta	55
Jami	29 ta	2 678

Shunday ekan, O'zbekiston turizmi deganda ko'z oldimizga faqat Samarqand, Buxoro, Xiva yoki Toshkentgina kelishi kerak emas, balki Navoiy, Jizzax, Sirdaryo va turistik marshrutlar tashkil qilinmagan hamda turpaketlar ishlab chiqilmagan hududlarda ham turizmni rivojlantirish, bu viloyatlarda ham turizm o'choqlarini tashkillashtirish mumkin.

² Navoiy viloyati Turizm va madaniy meros boshqarmasi ma'lumotlari

Ammo, yurtimiz jahon sayyohlik bozorida o'z o'rniga ega bo'lishiga va shunday imkoniyatlar yaratilganligiga qaramasdan, turistlarga yetarli darajada qulay shart - sharoitlar yaratish, xizmatlarini takomillashtirish, turistik obektlarining jozibadorligini yanada oshirish va reklamasini ko'paytirish darajasida yuqori o'rinlarda emas. Ikkinchidan, hududlarda turistlarni o'ziga jalb qiladigan antiqa turdagi mehmonxonalar mavjud emas. Ya'ni antiqa ko'rinishga ega, turistlarga o'zgacha xizmatlar ko'rsatadigan, ularni hayratda qoldiradigan noodatiy mehmonxonalarining mavjud emasligi joylashtirish vositalarida hali qilinishi kerak bo'lgan vazifalar talaygina ekanligini bilishimiz mumkin. Masalan, Angliyaning Veymous sohilida joylashgan «Qumli mehmonxonona» dunyoda antiqaligi bilan turistlarni o'ziga jalb qilib keladi va bu mehmonxonona noodatiy mehmonxonalar reytingida dunyoda 1 - o'rinda turadi. Yana shunday Boliviyaning «Tuz hotel», Bavariyadagi daraxtlarga osilgan «Osma mehmonxonalar» va Chilidagi «Sehrli tog'» kabi joylashtirish vositalari shunchaki tunashga emas, undan zavq olishga arzigulik mehmonxonalar bo'lib, O'zbekistonda ham ularni tashkil etish orqali turistlarning ayrim guruhlarini jalb qilishga erishish mumkin bo'ladi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, yaqin yillarda shaharlar, tumanlar, tog' bag'rlari, chekka qishloq joylarida ham faqat xalqaro toifadagi mehmonxonalar emas, balki aholi va turistlar uchun kichik turdagi dam olish maskanlari, sanatoriylar, antiqa va ajoyib ko'rinishga ega mehmon uylari qurilishi mumkin. Hududning imkoniyati va turistlarni qamrob olish nuqtai nazaridan biz antiqa ko'rinishdagi kichik tematik joylashtirish vositalarini qurilishini taklif qilamiz. Bu esa keladigan turistlarni jalb qilish maqsadida hududning jozibadorligini oshirish, infratuzilmasini yaxshilash, aholini turizm sohasiga ko'niktirish va shu orqali turizm tadbirkorligini hududlarda tashkil qilish, aholida dam olishga bo'lgan intilishini oshirishimiz mumkin bo'ladi.

References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning 2019 - yil 5-yanvardagi «Mehmonxonona xo'jaligi faoliyatini yanada rivojlantirish uchun qulay shart - sharoitlar yaratish chora - tadbirlari to'g'risida»gi Qarori
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 - yil 14 - iyuldagi «Mehmonxonona sohasiga qo'shimcha investitsiyalar jalb etish chora - tadbirlari to'g'risida»gi Qarori
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018- yil 24- noyabrdagi «Mehmonxonona biznesini jadal rivojlantirishga doir qo'shimcha chora - tadbirlar to'g'risida»gi Qarori
4. Tuxliyev I.S., Abduhamidov S.A. "Turizm: nazariya va amaliyot". Darslik. -T.: "Fan va texnologiya", 2020 y.
5. Kun.uz sayti
6. Lex. Uz sayti
7. <https://youtu.be/znpBIEk10hA>
8. <https://youtu.be/Z6pBYQTd9h4>